

Trgovina in obrt na Blejski Dobravi

Po pripovedovanju zapisala Zdenka Torkar Tahir

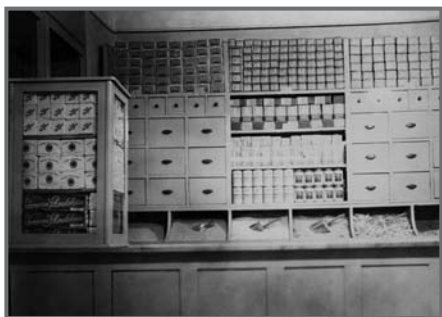
Na območju Jesenic so bili trije Konzumi. Prvi je bil na prostoru današnje kitajske restavracije, nato železniški ter dobravski. Dobravski je bil v naši hiši. Vodila ga je mama Angela, ki je bila poslovodkinja in prodajalka obenem. Pri Konzumu je bila zaposlena in poleg plače dobivala še najemnino za prostore in inventar. Pomočnico je dobila le s težavo.

Na Dobravi so bile tako v letih pred drugo svetovno vojno tri trgovine: poleg Konzuma še Matjanova z gostilno, kjer je kot gospodinja delala sestrična mojega očeta, zato sem raje tja hodil po bonbone, če sem le dobil kaj drobiža, in mala trgovina »pri Botrci«, v zadnji hiši pred podvozom v smeri današnjega pokopališča, ki jo je vodila neporočena ženska.

Kadar je bilo v naši trgovini več dela, je mami pomagal oče, ki je napolnil velike predale z različnimi vrstami moke in sladkorjem. Vse blago se je sproti tehtalo, kupci pa so prinesli s seboj bele platnene vrečke.

Angela Pikon s sosdami
pred trgovino (Andrej Pikon)

Notranjost trgovine v Pikonovi hiši (Andrej Pikon)

Na vasi ni bilo velike izbire, a za takratne razmere je ponudba zadostovala. Poleg špecerije je bilo v prodaji še nekaj tekstila, blago za perilo, predpasnike in srajce. Mama, ki je bila šivilja, je tudi kaj sešila, če je le imela čas. Trgovina, ki je pokrivala bolj kmečki del vasi, je delovala tudi v vojnem času. Takrat je bila roba iz skladišča na Jesenicah prepeljana po železnici. Med vojno, ko je bilo maslo glavna maščoba, smo ga otroci nosili rednim strankam tudi ob nedeljah.

Ker so trgovino v letu 1942 partizani kar dvakrat izpraznili, so Nemci prepovedali njeno obratovanje, čeprav je bila takrat poslovodkinja moja sestra Milka, ki je odlično obvladala nemški jezik. Naučila se ga je med služenjem v Dobrni. Po ukinitvi trgovine je mama ostala brez službe, sestro pa so poslali v šentviško trgovino. Ker je oče delal v jeseniški martinarni, smo poslej živeli od njegove plače. Dodatni dohodek za preživetje je mama dobila z delom za »Coklo«, ki je bila v lasti Aleksandra Ivaščenka. S sosedo sta lepili tekstilne trakove na razrezano usnje (izdelovali paščke za sandale). Kar sta nalepili, sem enkrat do dvakrat na dan odnesel sešit k Mulejevi Eriki.

Po vojni je bil Konzum spet odprt, a ne za dolgo. Ker je bilo pomanjkanje, je mama včasih komu dala kakšno kilo več, zato so ji trgovino vzeli. Starša pa sta se odselila na Štajersko.

Nato so v lokalni odprli mlekarno, saj so za kmete uvedli obvezno oddajo mleka. Kmetijska zadruga je kasneje odprla špecerijo, ki je obstajala do izgradnje nove trgovine podjetja Rožce na mestu današnjega Mercatorja.

Mama Angela je bila Jeseničanka, ki je bila najprej poročena z Dobravcem Francetom Pikonom, po njegovi smrti pa z bratom Andrejem Pikonom. V družini je bilo pet otrok. Hiša je bila zgrajena iz kamenja po prvi svetovni vojni. Kamenje so pobrali iz škarpe, ki je obdajala prostor ob hlevu.

Nasproti naše hiše je bila velika stavba v lasti jeseniške tovarne, kjer je živelo 13 družin tovarniških delavcev. V tej hiši je bila tudi prva pošta na vasi. Vodja pošte je bil Hribar, ki je dodatno služil s popraviljanjem čevljev. Nasproti

Iz razglednice Frana Pavlina pred letom 1900 (Sonja Bric)

cerkve je bila stara ljudska šola in farovž. Cerkev je bila podružnica zasipške fare, zato so tu bivali upokojeni duhovniki. Takrat je bilo tu vaško središče. V upravnem pogledu je vas spadala pod občino Zgornje Gorje do leta 1943. Po upokojitvi Hribarja so pošto preselili v Svetinovo hišo. Novi poštar je postal Svetina, ki je bil tudi odličen krojač. Pri njem si lahko izbral tudi blago za obleko in plašče. Naprej proti Jesenicam je bila trafika pri Valantu, kjer so imeli tudi peči za peko kruha. Druga trafika je bila pri Pavležu, poleg je bila Porova Gostilna – »pri Vrbanku«. To trafiko je vodila vdova. Cigarete je prodajala po kosih.

Po zaprtju tovarne elektrod je večina Dobravcev dobila delo v jeseniški železarni. Nekateri so bili zaposleni v Cokli, kjer so izdelovali cokle in druga zaščitna sredstva. Obrat je po prvi svetovni vojni ustanovil ruski emigrant, Aleksander Ivaščenko. Menda je izhajal iz plemiške družine, ki je iz Rusije zbežala po revoluciji leta 1917. Bil je zanimiv in pameten človek. Med vojno je nam otrokom izdeloval tudi cokle brez pete, s katerimi smo se drsali. Led smo si naredili kar v farovškem sadovnjaku, kjer smo pozimi polivali vodo, da smo lahko drsali.

Tovarna elektrod na Blejski Dobravi je obratovala od leta 1917 do konca leta 1936. (Gornjesavski muzej Jesenice)

Dvakrat letno je bil na Dobravi semenj, poleti in na sv. Štefana, 26. decembra. Takrat so na Čopovem vrtu razporedili konje. Poleg naše hiše je bila mesnica. Nasproti današnjega Mercatorja je bila najbolj nobel Staretova gostilna. V vasi pri Ferku je bil krojač Mencinger. Pri Stegnarju pa je šival še starejši možakar. Poleg njih je bilo tudi več šivilj, ki pa niso imele prijavljene obrti. Nasproti šole je imel obrt tudi čevljar Prešern. S popraviljanjem čevljev se je ukvarjal še mežnar Maček. Družine tovarniških delavcev so imele njivice (vrtove). Žene so hodile tudi v »tarbeh«. Z otroki so hodile pomagat kmetom ob večjih delih kot so žetev, pletev, grabljenje ob košnji in tako zase in za otroke dobile nekaj hrane. Tovarniški delavci so se v bližnjo jeseniško železarno vozili z vlakom. Po dopoldanskem šihitu, po drugi uri popoldan, jih je bilo za celo procesijo, ko so se vračali domov.

Oče, martinar, je bil kmečki sin. Stara mama je takratni Kranjski industrijski družbi prodala nekaj zemlje pod pogojem, da v železarni zaposlijo njena dva sinova.

Dokler je obratovala tovarna elektrod na Dobravi, sta bila v Kamenškovi in Zajčevi hiši še hotela, saj so v vas hodili tudi tujci. Potem so v stavbi naselili tovarniške najemnike. A ko so šli v pokoj, so morali stanovanje izprazniti. Na drugi strani železniških tirov je bila »Vila« z lepim in velikim vrtom ter še ena vila nad Vintgarjem. V teh vilah so živeli tisti, ki so bili v »fabrki višji« (uradniki). Najemniška stanovanja so bila tudi v privatnih hišah.

Nekdaj je bila družina s tremi otroki majhna, saj so bile družine povečini številčnejše. Njihovi otroci so me z veseljem sprejeli medse, ker sem navadno prinesel s seboj velik kos kruha, da smo si ga delili. Pri njih so kruh zaklepali, drugače bi ga vedno zmanjkalo. Pekli so ga enkrat na teden, tako da se »frišenga« svežega ni jedlo. A tudi pri nas, kjer sta bila v službi oba starša, ni bilo razkošja. In četudi je mama še šivala, se je mlajša sestra pritoževala, da je morala vedno nositi ponošene in predelane obleke. Radia in televizije še ni bilo, bilo pa je več petja v hiši. Ko smo praznovali očetov god, je bilo na mizi dva litra vina, kruh in narezana klobasa, da smo povabili še sosede. Na sokolskem, za šolo kjer so bila z deskami ograjena športna igrišča, pa so se odvijale vaške, predvsem gasilske veselice.

Med vojno, ko je bila hrana na karte, smo v trgovini na kartončke lepili pike, ki jih je mama ob koncu meseca morala nesti na občino v Gorje. Včasih je nemškimi uradnicam tudi kaj dala, da so spregledale, ker je nekaterim razdelila nekoliko več. Takrat je bilo za hrano preskrbljeno bolje kot v sami Nemčiji. Prva povojna leta pa je hrane primanjkovalo. Še največ se je dobilo koruzne moke in polente. Zato smo jedli žgance ali pa polento, zjutraj z mlekom ali kavo, opoldan pa s solato.